

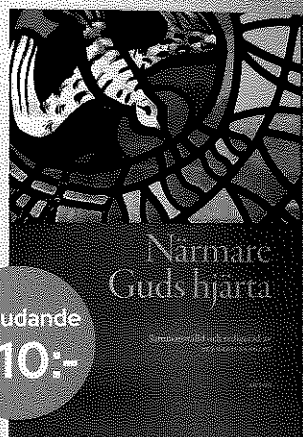
Vårnyheter från Artos

Närmare Guds hjärta

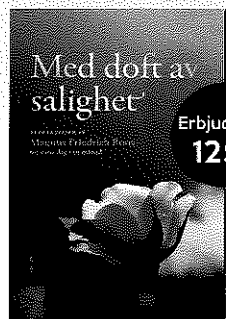
SAMMANSTÄLLD OCH REDIGERAD AV
BERNAD BANGLEY

I den här boken möter vi några av den kristna trons främsta andliga gestalter. Här får de själva ordet och kan tala till oss över århundradena. Författaren Bernard Bangle har använt sig av den enorma skatt av andliga klassiker som spänner sig över sekler av kristen erfarenhet och insikt. Han skriver: "Vad jag har gjort är att jag har parafraiserat dessa skrifter till ett klart, enkelt, modernt språk. ... Det finns ett stycke för var och en av årets dagar. Styckena är avsedda för enskild andakt." "Vi blir som den vi älskar", sa heliga Birgitta. Tillsammans med en sky av vittnen inbjuds vi genom denna bok att närma oss Guds hjärta.

Läs mer på www.artos.se | Mjukt band med flikar 288 sidor (ord. pris 304:-)

Erbjudande
210:-

Erbjudande
125:-

Med doft av salighet
Betraktelser av Magnus Friedrich Roos
Roos för varje dag i en månad
Mjukt band m. flikar 102 s.

Erbjudande
210:-

Yrken och arbetsliv i
antikens Rom
EMIN TENGSTROM
Mjukt band m. flikar 186 s.

Erbjudande
185:-

Korset och kapitälet
De fornkristna kyrkorna och
monumentaltieten
OLOF BRANDT
Mjukt band m. flikar 144 s.

www.artos.se | info@artos.se
Tel: 076 779 35 03

ARTOS & NORMA
BOKFÖRLAG

Är universitet fortfarande möjliga i vår tid?
Brister i kriterietillämpning vid dödshjälp

Marita Hilliges

Bildning för en okänd framtid

John Sjögren

Torgny Lindgren – långkokt litteratur

Olof Hallonsten

Kvasikapitalism hotar vetenskapens kärnvärden

Inger Enkvist

Akademisk frihet under ansvar

Anders Piltz

Disputationen – västerlandets
bestående gåva till världsarvet

Bengt Kristensson Ugglå

Med Humboldt i universitetsdebatten

Thomas Karlsohn

Universitetets idégrund och sekularisering

Christopher Lamb

Att skydda barn från övergrepp

Att skydda barn från övergrepp

Ett samtal med jesuitpater Hans Zollner

AV CHRISTOPHER LAMB

Centre for Child Protection (CCP) vid det påvliga Gregoriana-universitetet i Rom har nu funnits i fem år. Under denna period har du besökt omkring 40 länder på fem kontinenter för att skapa medvetenhet och verka för införandet av olika säkerhetsåtgärder. Hur uppfattar du "den universella kyrkan" med dessa erfarenheter i bagaget?

Vart jag än har rest har jag fått uppleva en trons enhet, en hemkänsla – oavsett om det varit i kyrkan under liturgin eller i mötet med människor från olika kulturer, i skolan, på arbetsplatsen eller vid middagsbordet. Man får uppleva ett släktskap oavsett hur tron kommer till uttryck i olika kulturer. Den gemensamma katekesen, trosbekännelsen och framför allt eukaristin är verkligen universella enheter kring vilka vi får sammanstråla och uppleva enhet.

Likafullt är det min erfarenhet att det också finns en samstämmighet beträffande de problem vi möter som global kyrka. Det är alarmerande att upptäcka att minderåriga har blivit sexuellt utnyttjade i varje hörn och varje land där kyrkan finns. Samtidigt med denna upptäckt har vi blivit medvetna om att vissa faktorer gällande kyrkans organisation kan vara en del av problemet. Det gäller det sätt på vilket hierarkin fungerar då en av de egna har begått någon orätt, såväl som förståelsen för den relation som en biskop eller provinsial har till de präster han

ansvarar för när det finns ett allvarligt problem att ta tag i. På många platser ser jag en kraft och en beredskap att förändra och proaktivt konfronteras med de storskaliga svårigheter som omfattar exempelvis den grundläggande förståelsen för prästens roll i dag och frågor gällande mänsklig samvaro för seminarister och prästerskap. Vi inser att i en tid då autenticitet är ett av de högsta värdena är vi kallade att ompröva hur vi handskas med makt, pengar och bekvämlighet, och att konfronteras med evangeliets budskap. Det får inte finnas något överseende med en attityd där man anser sig ha rätt att ta allt man längtar efter, om det så skulle innebära ett felaktigt sexuellt beteende.

Vad kan man då tänka sig för lösning? En sorts internationell kyrkoledad polisstyrka?

Det kan naturligtvis aldrig bli frågan om en kyrklig polismakt, som en ny inkquisition. Kyrkan har inga lagliga befogenheter att utöva sekulär makt över hela världen. För det första respekterar kyrkan statens organisation, följer lagar och samarbetar vid rättegångar där den kan. Vår kallelse är ett tydligt samarbete med rättsväsendet i de fall då vi kan tala om brott. Samtidigt finns det vissa fall där en anklagelse är mindre tydlig, eller där preskriptionstiden löpt ut eller där polisen är ineffektiv. I dessa fall har kyrkan ändå en moralisk plikt att agera, att åtminstone bedöma vad som ska ske med den an-

klagade och fatta beslut om ifall denne inte längre ska få inneha något ansvarsfullt uppdrag inom kyrkan.

Den katolska kyrkans sätt att bemöta anklagelser om övergrepp har utvecklats över tid. När kardinal Joseph Ratzinger var prefekt för Troskongregationen arbetade han för att överföra ansvaret för hanteringen av prästers sexuella övergrepp till Troskongregationen. Sedan denna kongregation tog över ansvaret 2001 har man gått mer grundligt tillväga i hanteringen av anklagelser, och många präster som begått övergrepp har blivit fällda. Samtidigt finns det gränser för vad Troskongregationen kan göra. Det är också så att den kyrkorättsliga processen normalt tar lång tid, och att både offer och anklagade ofta lämnas i ovisshet om hur långt man kommit med deras fall.

Trots dessa svagheter finns det definitivt ett behov av ett centralt organ som tar tag i problemen, och inom kyrkan är det Troskongregationen som har denna funktion. Den ger också råd till biskopskonferenser om utformandet av säkerhetsföreskrifter. Så länge som det inte finns tillräcklig klarhet kring vad ordföranden för en biskopskonferens eller en ärkebiskop får genomdriva, måste det finnas en central enhet, som står över parterna.

Men detta är inte tillräckligt, eftersom man då inte tagit med i beräkningen att kyrkan kan och måste tillämpa skyddsåtgärder inom och bortom de egna domänerna. Detta är antagligen ett av skälen till att påven Franciskus i mars 2014 inrättade Påvliga kommissionen för skydd av minderåriga, som samlar folk från olika kontinenter och yrkesgrupper till en rådgivande församling åt den helige fadern. Jag är ledare för den påvliga kommissionens arbetsgrupp för utbildning av kyrkliga ledare, en roll som passar mycket bra ihop med arbetet inom CCP.

I enlighet med subsidiaritetsprincipen, som återinförts av påven Franciskus, ska alla uppgifter som kan anförtrors en lägre (eller lokal) ansvarsnivå delegeras dit, så länge den nödvändiga kompetensen och

kapaciteten kan garanteras på den nivån. Vad beträffar arbetet med säkerhetsåtgärder är detta något som tillämpas av CCP vid det påvliga Gregoriana-universitetet i Rom. Vi erbjuder utbildning och träning som kan anpassas för olika språk och olika lokala och socio-kulturella kontexter, samtidigt som man blir en del av ett gemensamt globalt projekt för att skydda minderåriga.

Du har lyft fram de kulturella skillnaderna. Hur ska CCP kunna vara konsekventa i alla skiftande sammanhang?

CCP arbetar från en akademisk utgångspunkt tillsammans med universitet och forskare. Utifrån denna ståndpunkt är det avgörande för CCP:s uppdrag att hålla en vetenskaplig standard, vilket kräver evidensbaserad forskning och förhandsgranskade publikationer. Metoderna inom de olika berörda vetenskapsgrenarna är dock inte oberoende av historiska och kulturella faktorer. Det kan vara svårt att komma fram till en ömsesidig förståelse av till exempel vad det innebär att "vidröra" någon i olika kulturer, även om vi pratar om något så enkelt som en handskakning. Detta gör att en del menar att vi inte kan hitta en gemensam hållning när det gäller säkerhetsföreskrifter. Men det är ett misstag att betona olikheterna. I alla kulturer finns det en insikt om vad en våldtäkt är. Människor vet, oavsett bakgrund, när ett förtroende är brutet. Så å ena sidan vill vi använda vetenskapliga kriterier för att mäta resultaten av övergreppen och effektiviteten i våra säkerhetsåtgärder. Å andra sidan är det så att om vi inte tar de kulturella skillnaderna på allvar – hur människor lever sitt familjeliv, bygger upp förtroenden, relaterar till auktoriteter etc. – då kommer vi sannolikt att missa hur övergreppen ser ut rent konkret, hur de sanktioneras inom kulturen, hur man handskas med dem, genom skadestånd eller underlåtenhet, och var man kan ingripa eller börja vidta säkerhetsåtgärder.

Om vi försöker pådyvla människor en väs-

terländsk standard kan det hända att de till det yttre anpassar sig men att deras attityder inte genomgår någon djupare förändring, vilket är nödvändigt för att förändringen ska bli bestående. Jag kan ge några exempel på platser som utmanar våra västerländska känslor. När jag nyligen var i Mexiko kom en biskop och berättade för mig om en ursprungsbefolkning där det tas för givet och accepteras av stammarna i området att föräldrar kan sälja sina flickor till grannarna. Eller så kan vi tala om situationen i Indien, i en annan folkgrupp, där man har en ritual för att bringa upprättelse om en ung flicka har sexuellt umgänge utanför äktenskapet och blir gravid, och om barnets far inte är den som familjen tänkt sig. Familjerna slaktar två getter, och blodet utgjuts så att överträdelsen försvinner. Sedan håller man fest, och sedan ger man barnet från den förbjudna förbindelsen till en fosterfamilj. Nu är flickan fri att gifta sig med den hon blivit lovad till. Det verkar som om folk accepterar denna lösning, men vad säger den västerländska rättsuppfattningen om situationen?

Vi kan ta ett annat exempel från Filippinerna. Där anser man det mycket underligt, till och med sjukt, att vägra röra eller klappa barn. För dem är det fullständigt normalt att män promenerar omkring och håller varandra i handen. Hur lär man barn och vuxna var gränserna går, vad som är bra beröring och vad som är dålig beröring? Man skulle kunna räkna upp många fler exempel som visar på utmaningarna då man vill jobba med säkerheten i olika sammanhang där man helt enkelt inte löser problemet bara genom att insistera på engelskspråkiga eller västeuropeiska formuleringar av säkerhetsföreskrifterna. Så länge vi inte verkligen förstår dessa djupt liggande beteendemönster och hur mänsklig tillgivenhet levs ut i en viss kultur, kommer vi inte att kunna påverka.

Andra kulturer behöver det vi kan bidra med, men de behöver också översätta det till sitt eget språk, sina egna symboler och sitt

eget sätt att utbilda folk och förändra beteenden. Människor behöver lära sig och bli utrustade för att bete sig på ett nytt sätt – till exempel när det gäller att kritisera auktoriteter. Föreställ dig vilket motstånd en sådan idé kan möta i Afrika, där prästen på många platser regerar som en hövding!

I det här historiska skedet har kyrkan en unik förmåga att införa och stötta förändrade tankesätt och beteenden. Vi har ett unikt globalt kommunikationssystem som är grundat i tron och som står för enhetliga värderingar, även om dessa överförs och uttrycks på olikartade sätt. Vi kan nå människor på gräsrotsnivån likaväl som organisationsledare och regeringar. Kyrkan skulle kunna vara en unik kanal för kommunikation och samarbete, men än så länge har vi inte till fullo tagit vara på denna möjlighet. Problemen med övergrepp är ett exempel på bristande samarbete, därför att i nästan alla länder har kyrkan begått samma misstag som de andra som blivit tvungna att hantera denna kris.

Vad kan vi lära av de länder som redan har upplevt en massiv mediebevakning med fokus på sexuella övergrepp i kyrkliga organisationer – länder som Kanada, Tyskland, USA, Belgien, Nederländerna, Australien och nu Frankrike?

En av utmaningarna är hur vi som världsvid gemenskap ska hantera detta och utveckla vägar och metoder för samarbete och ömsesidigt lärande.

Vi har sett att på de platser där införandet av säkerhetsprogram fungerar finns det ett tydligt ledarskap som både är övertygat och övertygar. Vi behöver inte uppfinna hjulet på nytt för att bemöta de centrala frågorna. Exempelvis har man i Australien gjort ett grundligt arbete och har en stor mängd information att bidra med. Flera länder har mödosamt fått lära sig hur man ska reagera och de kan föra denna kunskap vidare. I varje land har man försökt att reagera seriöst först sedan det uppstått en mediestorm

kring övergrepp som sopats under mattan. Utan dessa offentliga skandaler verkar det som om inget skulle ha förändrats. Vårt enkla budskap till de länder där kyrkan ännu inte gått igenom en massmedial "rättegång" lyder: Erkänn potentiella problem och påbörja förändringen nu!

Vi har lärt oss att vi behöver en central auktoritet. När ledarskapet är otydligt, eller när auktoritetens strukturer och förhållanden är suddiga, blir alla former av skada och misskötsamhet möjliga, och det blir nödvändigt att en högre auktoritet ingriper, särskilt för att skapa rättvisa för överlevare. Subsidiaritet innebär att man behöver någon som har auktoritet, kunskap och ställning, men som är villig att dela detta. Så vi behöver folk som gått igenom träning, som kan implementera strukturella förändringar, och dessa personer behöver vara mycket ihärdiga.

Vi har också lärt oss att det behövs olika typer av utbildningsinsatser för att nå olika delar av samhället. Människor har skiftande förmågor. Vi kan inte förvänta oss att alla ska gå igenom 36 olika kurser på internet. Så ett basalt träningsprogram är också nödvändigt – utan att vi för den skull förlorar i effekt eller missar sammanhanget eller förlorar den grundlighet som kommer av ordentlig forskning om bakgrundsförhållandena.

Om man tar allt detta i beaktande, vad är det som måste ske härnäst? Hur ska kyrkan kunna förstärka sitt arbete för att skydda minderåriga?

De senaste fem åren har medvetenheten om sexuella övergrepp på barn ökat i alla delar av världen. Det finns numera en öppenhet för att prata om problemet, och det är möjligt att organisera konferenser och utbildningsprogram. Det stora behovet av en reaktion inom och från kyrkan i kombination med den ökade öppenheten för samarbete, gör att CCP har möjligheten att skapa en modell för samarbete mellan länder och kulturer.

Vi rör oss redan i denna riktning. CCP erbjuder en nätbaserad kurs som kan anpassas för olika kulturer, och vi ber våra samarbetspartner inte bara om feedback utan också om bidrag och samarbete. Vi arbetar för att bygga upp en kunskapsbank grundad på forskning, undervisningsfärdigheter, kontakter runtom i världen och erfarenheter från fältet. Vi åker till olika länder och inhämtar kunskap om hur människor relaterar till den här frågan och för en dialog om situationen. För närvarande arbetar vi tillsammans med omkring 25 aktörer i mer än 15 länder på fyra kontinenter. De allra flesta är universitet och institutioner för pedagogik, teologi, psykologi eller medicin.

Men vi kan inte komma från Rom och utarbeta en lösning för alla. Det som måste ske är att våra samarbetspartner kontextualiserar programmet och gör dess huvudbudskap tillgängligt genom att använda ett tydligt språk och en tydlig metod. Detta måste göras med tanke på deras egen situation, och vi erbjuder dem hjälp i det arbetet. Vi arbetar för att sprida kunskap som är begriplig i alla delar av världen. Exempelvis är det många som inte förstår kyrkolagen, trots att den gäller alla katoliker och alla präster. Så det vi gör är att samarbeta med experter inom olika områden, till exempel kyrkorätt, för att sprida deras kunskap till en mycket vidare krets av människor.

CCP utmärks av sitt tvärvetenskapliga sätt att närma sig frågan; här finns psykologi, teologi, kyrkorätt, sociologi, pedagogik och massmedia. CCP är också unikt på så sätt att vi medvetet valt att inte sälja programmet utan ber våra samarbetspartner att bli medansvariga för programmet. Detta aktiva och reflekterande deltagande kan leda till förändring då utbildarna själva utvecklar expertkunskap gällande den lokala situationen.

Förutom det nätbaserade programmet finns det en intensivkurs på en termin vid det påvliga Gregoriana-universitetet, där utbildare får egen utbildning av en samlad expertis. Vi samarbetar med Kongregationen

för folkens evangelisering för att nå områden där kunskapsnivån är låg och erbjuder stipendier för mindre bemedlade studenter så att de kan gå kursen. Under enterminskursen får deltagarna diskutera olika fall, kulturer och utmaningar. Tanken är också att det ska skapas nätverk bland studenterna så att de kan fortsätta samarbeta.

Vårt nästa steg är att bilda en Centre for Child Protection Global Alliance. Detta är ett nätverk av samverkande institutioner i olika länder med vilka vi har etablerat en djupare arbetsgemenskap. Dessa nyckelpartner kommer att bli våra referenspunkter för olika länder och regioner, i arbetet med kultur-anpassning och spridning av säkerhetsrådgivning, och återigen är syftet att bilda ett nätverk. I utbyte erbjuder vi dessa partner kontinuerlig fortbildning, en möjlighet att hålla sig uppdaterad med den senaste kunskapen och de senaste metoderna, och även ett sorts mentorssystem.

Vad behövs då för att allt detta ska lyckas och fungera i längden? Olika länder och lokala kyrkor måste stötta varandra så att ingen gör något på egen hand. Vi skulle kunna titta på sätt att införa systerstift och systerförsamlingar som kan stötta varandra. Vi måste också hitta fler sätt att samarbeta med organisationer utanför kyrkan som delar vår målsättning, och detta är något som CCP har börjat med. På så sätt kan vi tillsammans bilda en rörelse för att skydda minderåriga och skapa "rörelseenergi".

Om du fick önska något särskilt för ditt arbete, vad skulle det vara?

För det första önskar jag att de som är engagerade i det här arbetet och införstådda

med ämnet inte ska tappa modet på grund av det motstånd och den tröghet som de ofta får möta, utan att de i stället fattar mod och hämtar styrka! Det här är ett obehagligt ämne, och det finns kulturella, systemrelaterade och individuella blockeringar. Det finns en sorts skam förknippad med att prata om detta, och samtidigt som skam kan vara en hälsosam och normal reaktion på det som tar ifrån en person hennes värdighet, så får detta inte bli en blockering för kyrkan som gör att man inte kan erkänna och hantera utmaningar.

Jag skulle önska att det fanns en bättre infrastruktur, att kyrkan och samhället skulle präglas av säkerhetsarbete, och att den högaktuella frågan om rättvisa för överlevande skulle tas upp. Jag hoppas att de överlevare som vill förmedla erfarenheterna av sin andliga resa till gemenskapen ska få bättre andligt stöd och integrering. Jag önskar också att det skulle finnas adekvat behandling för förövare, särskilt sådana som riskerar att förbryta sig på nytt. Jag ser fram emot en tid då de många människor som är engagerade i den här frågan får bättre kontakt med varandra och kan fokusera de utmaningar vi har, vetenskapligt och när det gäller ordningsfrågor. Vi arbetar mot dessa mål. Exempelvis kommer det nästa år att hållas en kongress under rubriken *Child Dignity in the Digital World*, där vi vill samla ledarna från affärsvärlden och Internet, politiker, representanter för rättsväsendet, psykologer, psykiatriker och kyrkliga ledare, och vi har redan fått stöd för detta från Heliga stolen.

ÖVERSÄTTNING: AILI LUNDMARK

Artikeln var ursprungligen publicerad i *The Tablet* den 2 januari 2017 och publiceras med utgivarens tillstånd, <http://www.thetablet.co.uk>.

Tankar efter filmen Sameblod

Sameblod i regi av Amanda Kernell.

Ett citat ända från år 1787: "Men huvudsaken är att föra och vänja detta folket med tiden till lika levnadsart med andra medborgare, den vinnes efter min tanka icke utan svårare tvång, och det endast på följande sätt. Alla deras barn emellan ett och tu år, om icke förr, böra alltid tagas ifrån dem, om föräldrarna vilja därtill samtycka eller icke, och uppfostras på allmän bekostnad, så att de icke från spädaste åldern få smak för en så vild och nästan fäaktig levnad." Inlägget ingick i Patriotiska sällskapet prisfråga för året och vann en silvermedalj.

Så kunde det låta – och värre. Men historien är naturligtvis inte entydig. Ibland sågs samerna genom en klassisk lins, av Olof Rudbeck uppfattade som "pojkar" "pygmän" eller pygméer, av Carl von Linné som representanter för ursprunglig oskuld, av flera andra som hedningar som måste kristnas, av det begynnande storsamhället både som opålitliga skattebetalare eller naturvuxna sportsmän. Man kan undra varför de inte kan få vara människor rätt och slätt?

Filmen *Sameblod* (regi av debuterande Amanda Kernell) har väckt stor uppmärksamhet, också internationellt. Den handlar om Elle-Marja och hennes syster och om hur rasbiologerna kommer till Lappland och lappsolan för att mäta och göra tabeller och fotografera. Det innebär ett uppvaknande för Elle-Marja, som flyr till Uppsala där hon önskar sig ett nytt liv. Det finns några vänliga blickar, en liten pojke som ser på de stora med ovilja. Studenten Niklas som dras till Elle-Marja men bryter då han förstår vem hon är. De unga kvinnliga antropo-

logernas vänliga men närgånget nyfikna intresse. Kan du inte jojka för oss Elle-Marja? Ska hon spela med? Hon försöker, men kan inte utan byter skepnad. Långt senare, när systemen har dött, återvänder hon för att möjligen försonas med sin skambelagda bakgrund. Hon har nu blivit lärarinnan Kristina från Småland.

FILMENS HUVUDPERSON ELLE Marja spelas av Lene Cecilia Sparrok med en lågmält glödande inlevelse. Över huvud taget är tonen återhållsam. Inte heller viftas det med pekpinor. Filmen engagerar desto längre. Landskapets skönhet bara finns där utan turistifiering. Trots vida vyer över fjäll och historia är det egentligen en liten film med Elle Marja i bild mest hela tiden. Ursprungligen är det från början en kortfilm som bildar ytterkanterna på långfilmen, en enda lång tillbakablick. Egentligen blir filmens titel bättre på engelska: vi har *the same blood*. Filmen har slagit an och flyttat från de små salongerna till de större. Den bör ses på grund av sina kvaliteter men den bör också ses nästan som en nationell plikt.

Det handlar alltså om identitetsbyte och en sorts *Selbsthass*, en framtvängad självförnekelse som följd av ett frångående av språk och kultur, av näringar, musik, kläddräkt. Kanske man kan säga att förövarna inte agerade av ondska utan av brist på förståelse och i tron att man erbjöd något bättre. Man kan också säga att detsamma skedde på många andra håll. Sant är också att det finns motstridiga motiv och inslag, till exempel en primitivism som omfamnade